

Pere Calders, l'escriptor que tocava de peus al cel

Dotat d'una gran capacitat d'observació i imaginació, Pere Calders és un dels autors catalans més reeditats i estimats del segle XX. Cent anys després del seu naixement, la seva obra conserva la força amb què va ser concebuda

JORDI NOPCA | Actualitzada el 16/06/2012 00:00

"En definitiva, no hi ha coses estranyes, el que és estrany és la realitat. La part de somni de la persona humana és tan veritable com tocar de peus a terra". Amb aquestes paraules s'explicava Pere Calders l'any 1985 amb motiu de la publicació del llibre de contes *Un estrany al jardí*, que tancava una dècada prolífica en què, a més d' *Invasió subtil* (1978), *Tot s'aprofita* (1983) i *De teves a meves* (1984) es publicaria la novel·la de joventut *Gaeli i l'home Déu*.

Calders va començar a publicar de ben jove: els seus articles i dibuixos van acompanyar una producció literària que va permetre que la narrativa catalana de la dècada dels 30 comencés a tocar "de peus al cel". Al recull de contes *El primer arlequí* (1936) i la novel·la *La Glòria del doctor Larén* (1936) els seguiria dos anys després *Unitats de xoc*, una crònica de l'experiència de l'autor al front. Hauria d'haver estat complementada per *La cèl·lula*, una novel·la que havia de ser al bagul que va lliurar el fill gran de l'autor, Joan Caldés i Casals, a la Universitat Autònoma, a mitjans de la dècada dels 90. "A hores d'ara sospitem que ell mateix o el seu pare, l'escriptor i periodista Vicenç Caldés, van destruir-la per la càrrega política que tenia", explica el filòleg Jordi Castellanos, que durant anys va endreçar el llegat caldersià, del qual n'han acabat sortint diverses novel·les inacabades, entre les quals hi ha *La marxa cap al mar* (UAB, 2009) i *La ciutat cansada* (Edicions 62, 2008).

"L'adjectivació poc freqüent i els continguts són 100% caldersians -explica Pilar Beltran, editora d'Edicions 62-. De totes les novel·les inacabades, aquesta era la que es podia publicar sense aparat crític: estàvem convençuts que ningú no perdria el fil". El llibre explica una revolta ciutadana contra les autoritats. Cansats de protestar, els habitants decideixen fugir de la metròpoli i instal·lar-se en un entorn rural incorrupte. "Calders defensava un tipus de tractament avantguardista que capgirés la realitat de les coses. En aquest sentit, la seva és una prosa subversiva", argumenta Castellanos, que l'any 2000, juntament amb Joan Melcion, va comissariar l'exposició *Els miralls de la ficció* al CCCB.

"Calders no destrueix la realitat, ni la transforma; podríem dir que la multidimensiona en dotar-la d'unes possibilitats de transgressió que la porten més enllà dels codis convencionalment reconeguts com a reals", deia Castellanos l'any 1992 durant la cerimònia de doctor *honoris causa*, una distinció que li va concedir l'Autònoma. Una de les grans aportacions de Calders és la capacitat per dinamitar les fronteres entre realisme i fantasia, acostant una dimensió i l'altra amb subtileza i rigor literari. "S'ha parlat molt de la *lleugeresa* de la seva prosa: escriure d'una manera que sembli que no costa és el més difícil de tot", defensa Tessa Calders, la tercera dels fills -juntament amb el Raimon i la Glòria- que l'escriptor va tenir durant l'exili mexicà amb Rosa Artís Gener.

Ha estat Tessa qui ha col·laborat més estretament amb la UAB, i encara ara rellegeix amb constància l'obra literària del seu pare: "Quan érem a Mèxic es llevava a les cinc i

escrivia fins a les vuit, abans de portar-nos a escola. Més endavant, quan es va jubilar, seguia escrivint ficció a primera hora del matí. De tots els seus llibres, el que em va impressionar més va ser *Ronda naval sota la boira*. És monstruosa, espectacular i sensacional. A més de fer-te riure, és una gran crítica a la condició humana". Sota la pell del que és fantàstic -canalitzada amb dosis generoses d'ironia-, Calders va ser un observador minuciós del món que l'envoltava. Cent anys després de néixer, la seva obra segueix vigent i en bona part disponible a les llibreries.